

Rannikko-LIFE -hanke

Sosioekonomisten vaikutusten arviointi Suomessa

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Hankkeen esittely ja sosioekonomisten vaikutusten arviointi Suomessa
2. Kävijätutkimukset Saaristomerellä ja Perämerellä
3. Talous- ja työllisyysvaikutukset
4. Ympäristötuet hankkeessa
5. Johtopäätökset
6. Abstract in English

Kannen kuva: Vieraslajien torjuntaa Rannikko-LIFE -kohteella Uddskatan. Meelis Linnamägi, Metsähallitus.

1. Hankkeen esittely ja sosioekonomisten vaikutusten arviointi Suomessa

Suomen ja Viron rannikkoalue sekä saaristo ovat täynnä monimuotoisia alueita, joilla elää monia uhanalaisia lajeja ja ilmastonmuutoksen vaikutuksille herkkiä luontotyyppejä. Avoimet nummet, niityt ja linnustolle tärkeät alueet ovat vähentyneet laidunnusten loppumisen, rehevöitymisen vauhdittaman umpeenkasvun ja vieraslajien leviämisen vuoksi.

Rannikko-LIFE-hankkeessa tavoitteena oli parantaa Natura-alueen tilaa 41 kohteella Suomen ja Viron rannikkoalueilla sekä saaristossa. Toimivassa elinympäristöjen verkostossa lajit kykenevät liikkumaan alueelta toiselle. Verkoston kohentaminen on nyt ja jatkossa erityisen tärkeää, koska ilmastonmuutoksen vaikutukset alkavat näkyä. Eheä, pohjoiseteläsuuntainen ja hyväkuntoinen luontotyyppien verkosto auttaa lajistoa siirtymään uusille asuinalueille eteläisten käydessä liian kuumiksi tai kuiviksi. Hoidettavien luontotyyppien verkostot ovat osin päällekkäisiä, ja sama laji voi tarvita elinkaarensa aikana monenlaisia elinympäristöjä.

Rannikko-LIFE -hankkeessa Natura-verkoston laatua on parannettu luonnonhoidon avulla. Hankkeessa oli mukana kuusi kumppania Suomesta ja kaksi Virossa. Hankkeen budjetti oli 8,7 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoitusosuus oli 60 prosenttia. Yhdessä kunnostimme merkittäviä rannikon ja saariston elinympäristöjä kuten paahdealueita, rantaniittyjä, lehtoja ja hakamaita Suomen Perämereltä Hangon saaristoon sekä Viron pohjoisrannikolla. Lisäksi pilotoimme laguunin kunnostusta, loimme uusia käytäntöjä vedenalaisen luonnon hoitosuunnitteluun ja kunnostimme jokihelmisimpukan eli raakun kotijokea.

Raivasimme umpeenkasvaneita ympäristöjä, perustimme uusia laidunalueita ja teimme polttoja. Poistimme haitallisia vieraslajeja kuten kurttureusua. Lisäksi täydensimme verkostoja uusilla kohteilla. Toteutimme kunnostuksia myös vapaaehtoisvoimin. Julkaisimme videoita, viestintäaineistoa ja tutkittua tietoa luonnonhoitoon liittyen. Luontokoulut Suomessa ja Virossa sekä luontopolut, tapahtumat ja näyttelyt tarjosivat tietoa rannikkoluonnosta.

Tässä arvioinnissa tarkastelemme hankkeen sosioekonomisia vaikutuksia Suomessa. Arviointi koostuu kahdesta osiosta, joista ensimmäinen perustuu vuonna 2019 toteutettuihin kävijätutkimuksiin Saaristomerellä ja Perämerellä kansallispuistoissa. Kävijätutkimusten mittareita olivat kävijöiden kokonaisvaikutus tuloihin ja työllisyyteen sekä kävijämäärät kansallispuistoissa. Toisessa osiossa tarkastellaan hankkeen suoria ja epäsuoria talous- ja työllisyysvaikutuksia. Tässä osiossa mittareita ovat: hankitut ostopalvelut, palkkakulut sekä palkatun henkilöstön määrä ja myönnettyt ympäristötuet laidunalueille. Virossa kumppaniorganisaatiot ovat tehneet oman tarkastelunsa sosioekonomisista vaikutuksista hankkeen toimenpidealueilla.

2. Kävijätutkimukset Saaristomerellä ja Perämerellä

Rannikko-LIFE- hankkeessa saatiin valmiiksi vuonna 2020 [Saaristomerellä](#) ja [Perämerellä](#) kansallispuistojen vuoden 2019 kävijätutkimukset Suomessa. Hankkeen toimenpiteitä tehtiin Saaristomerellä ja Perämerellä kansallispuistoissa. Kävijätutkimuksissa käytettiin seuraavia indikaattoreita kuvaamaan vuoden 2019 kokonaistulovaikutuksia tutkimusten kohdealueilla:

1. Kävijöiden kokonaisvaikutus tuloihin olivat seuraavat: 6 952 879 € Saaristomeren kansallispuistossa ja 440 886 € Perämeren kansallispuistossa.
2. Kävijöiden kokonaisvaikutus työllisyyteen olivat seuraavat: 59 henkilötyövuotta Saaristomeren kansallispuistossa ja 4 henkilötyövuotta Perämeren kansallispuistossa.
3. Käyntimäärät olivat seuraavat: 72 590 käyntiä Saaristomeren kansallispuistossa ja 6 530 käyntiä Perämeren kansallispuistossa.

Poimintoja Saaristomeren kansallispuiston kävijätutkimuksesta (Pälvimäki 2020)

Saaristomeren kansallispuisto sijaitsee ulkosaaristossa Paraisten kaupungin ja Kemiönsaaren kunnan alueella. Vuonna 1983 perustettuun 500 km²:n laajuiseen kansallispuistoon tehtiin 72 590 käyntiä vuonna 2019. Kansallispuiston perinnemaisemat ovat merkittäviä harvinaisten ja uhanalaisten eläin- ja kasvilajien säilymiselle, ja niitä hoidetaan ja ennallistetaan laidunnuksella ja talkoilla.

Metsittyminen, pensoittuminen ja umpeenkasvu uhkaavat Saaristomeren avoimia luontotyyppejä ja niiden uhanalaisia kasvi- ja eläinlajeja. 1990-luvun lopusta lähtien usealle kansallispuiston saarelle onkin tuotu lampaita ja nautoja laiduntamaan, millä on suuri merkitys monen uhanalaisen lajin säilymiselle. Kansallispuistossa hoidetaan perinnemaisemia vajaan 400 hehtaarin alueella, ja vapaaehtoisella talkootyöllä on suuri merkitys perinnemaisemien niittotöissä ja lehdesniittyjen haravoinneissa.

Kävijöiden keskimääräinen rahankulutus käyntiä kohden oli 117 euroa. Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset kokonaisvaikutukset olivat vuonna 2019 noin 7 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus 59 henkilötyövuotta.

Edelliset Saaristomeren kansallispuiston kävijätutkimukset on tehty vuosina 2003 (Sarlin 2003), 2008 (Aaltonen & Mäki 2009) ja 2014 (Heinonen 2014). Öröstä on tehty kävijätutkimus ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä vuonna 2017 (Salmivuori 2017). Tämä kävijätutkimus on tehty osana Euroopan unionin LIFE-ohjelman rahoittamaa, Metsähallituksen hallinnoimaa ja kahdeksan hankekumppanin yhteistä Rannikko-LIFE-hanketta 2018–2025. Saaristomeren kansallispuiston kävijätutkimuksessa saatiin 550 vastausta. Kävijätutkimuksen tulokset perustuvat ajanjaksona 1.6.–31.8.2019 Saaristomeren kansallispuistossa kerättyyn aineistoon.

Kävijöitä oli melko tasaisesti neljännes ikäluokissa 35–44-, 45–54- ja 55–64-vuotiaat. Alle 35-vuotiaita oli vastaajista 12 %. Vastaajien keski-ikä oli 50 vuotta. Suosituin vierailukohde Saaristomeren kansallispuistossa oli Örö, jossa kävi 41 % kyselyyn vastanneista (taulukko 13). Jurmossa kävi 32 % ja Björkössä (27 %) vastaajista. Suurin osa eli 84 % kävijöistä yöpyi kansallispuiston alueella. Yöpyneet matkailijat viipyivät kansallispuiston alueella keskimäärin 4,3 vuorokautta. Päiväkävijät viipyivät kansallispuistossa keskimäärin kuusi tuntia. Kansallispuiston alueella yövyttiin yleisimmin veneessä (73 %), jossa yövyttiin keskimäärin 5 yötä. Seuraavaksi eniten yövyttiin omassa majoitteessa, keskimäärin 3 yötä. Kansallispuiston ainoassa hotellissa Örössä yöpyi 5 % kävijöistä, keskimäärin yhden yön ajan.

Suosituimmat ulkoilu- ja luontoharrastukset vastaajien keskuudessa Saaristomeren kansallispuistossa olivat luonnosta nauttiminen, maiseman katselu, kävely ja luonnontarkkailu. Tärkeimmiksi aktiviteeteiksi ja harrastuksiksi kävijöiden vastauksissa nousivat luonnosta nauttiminen ja purjehdus. Saaristomeren kansallispuiston aluekohtainen kävijätyytyväisyysindeksi on 4,27. Vastaajat ovat tyytyväisiä alueen luontoympäristöön, palveluiden ja rakenteiden kokonaismäärään, reitteihin ja rakenteisiin sekä harrastusmahdollisuuksiin.

Kävijöiden rahankäyttö ja sen paikallistaloudelliset vaikutukset

Paikallistaloudellisten vaikutusten laskenta perustuu vuoden 2019 käyntimäärään, joka oli 72 590 käyntiä. Kaikkien kävijöiden keskimääräinen rahankulutus käyntiä kohden oli 117 euroa. Päiväkävijät käyttivät keskimäärin 45 euroa ja majoittujat keskimäärin 124 euroa.

Hieman yli puolelle Saaristomeren kansallispuiston kävijöistä (n = 535) puisto oli matkan tärkein kohde, ja heidän käyttämiensä majoittumispalveluiden tulo- ja työllisyysvaikutus oli hieman suurempi kuin heidän käyttämiensä kahvila- ja ravintolapalveluiden vaikutus. Noin puolelle vastaajista kansallispuisto oli yksi matkan kohteista, ja suurin tulo- ja työllisyysvaikutus oli heidän tekemillään kahvila- ja ravintolaostoksillaan.

Vuonna 2019 Saaristomeren kansallispuiston ja sen lähialueen kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellinen kokonaisvaikutus oli noin 7,0 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutus 59 henkilötyövuotta (taulukko 27).

Taulukko 27. Majoittujien ja päiväkävijöiden paikallistaloudelliset vaikutukset Saaristomeren kansallispuistossa ja sen lähialueella vuonna 2019.

Menolaji	Päiväkävijät n = 50, tulovaikutus (€, ilman alv.)	Päiväkävijät n = 50, työllisyys- vaikutus (htv)	Majoittujat n = 489, tulovaikutus (€, ilman alv.)	Majoittujat n = 489, työllisyys- vaikutus (htv)	Yhteensä n = 539, tulovaikutus (€, ilman alv.)	Yhteensä n = 539, työllisyys- vaikutus (htv)
Huoltamo-ostokset ¹	1 111	0,0	73 896	0,9	75 007	0,9
Paikallisliikenne ²	45 973	0,4	175 029	1,5	221 002	1,8
Ruoka- ja muut vähittäis- kauppaostokset	8 615	0,1	523 293	6,3	531 908	6,4
Kahvila ja ravintola	94 643	1,2	1 441 257	17,8	1 535 900	19,0
Majoittuminen	40 068	0,5	1 192 433	14,7	1 232 501	15,2
Ohjelmapalvelut ³	20 467	0,2	77 523	0,9	97 990	1,1
Muut menot ⁴	5 373	0,1	328 458	3,8	333 831	3,9
Välittömät vaikutukset yhteensä	216 249	2	3 811 890	46	4 028 138	48
Välilliset vaikutukset	157 486	1	2 767 254	10	2 924 740	11
Kokonaisvaikutukset ⁵	373 735	3	6 579 144	56	6 952 879	59

¹ Polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset

² Paikallismatkojen kuten bussi- ja taksimatkojen kustannukset

³ Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin

⁴ Muut menot, esim. kalastus-, metsästys- tai keltakailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat

⁵ Tarkasteltaessa vaikutuksia kävijäsegmentteittäin, kokonaisvaikutukset vaihtelevat verrattuna segmenttoimittamaan aineistoon. Tämä johtuu käytettävissä olevien vastausten määrän vaihtelusta.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat pääosaltaan samansuuntaisia viisi vuotta sitten tehdyn kävijätutkimuksen (Heinonen 2016) tulosten kanssa. Saaristomeren kansallispuiston kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus on kasvanut vuodesta 2014 vuoteen 2019 5,4 miljoonasta

eurosta 7,0 miljoonaan euroon. Kävijöiden käyntien kokonaistyöllisyysvaikutus on kasvanut 53:sta 59 henkilötyövuoteen.

Kävijöiden kokemat terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Vastaajista 95 %:n mukaan heidän psyykkinen hyvinvointinsa lisääntyi käynnillä, ja psyykkisen hyvinvointivaikutuksen arviointi sai vastauksissa keskiarvon 4,60 asteikolla 1–5. Sosiaalinen hyvinvointi lisääntyi 87 %:lla vastaajista, ja sosiaalisen hyvinvointivaikutuksen arviointi sai vastauksissa keskiarvon 4,39. Fyysinen hyvinvointi lisääntyi 80 %:lla vastaajista, ja fyysinen hyvinvointi sai arvioinnissa keskiarvon 4,17.

Vapaamuotoinen palaute

Noin sadassa kävijöiden kehussa kiitettiin pääasiassa luontopoluista, tulipaikoista ja retkisatamien ylläpidosta sekä ylipäättään mahdollisuudesta retkeillä kansallispuiston saarissa.

Poimintoja Perämeren kansallispuiston kävijätutkimuksesta (Jylänki 2020)

Vuonna 1991 perustettu Perämeren kansallispuisto sijaitsee Lapissa, Kemin ja Tornion kaupunkien ulkosaaristossa. Kansallispuistoon kuuluu noin 30 maankohoamisen muovaamaa saarta ja luotoa. Kansallispuiston pinta-ala on 157 km², josta maata 2,5 km². Vuosittain Perämeren kansallispuistossa vierailee noin 6 000 kävijää. Kansallispuisto sopii päiväretkikohteeksi, mutta moni kävijä viiptyy siellä ainakin yhden yön ja yöpyy yleisimmin veneessä tai vuokratuvassa. Arvokkaan saaristoluonnon lisäksi kansallispuistossa on säilynyt runsaasti kalastuselinkeinoon pohjautuvaa kulttuuriperintöä.

Perämeren kansallispuiston kävijätutkimuksen aineisto kerättiin 17.6.–31.8.2019. Kävijätutkimuksen tuloksia käytetään kansallispuiston hoidon ja käytön suunnittelussa ja kehittämisessä. Vuoden 2019 kävijätutkimus toteutettiin osana CoastNet-Life-hanketta. Vastauslomakkeita saatiin yhteensä 242, joista 39 oli mobiilivastauksia ja 203 paperilomakkeita. Kävijöistä suurin osa oli kotimaasta. Suurin ikäluokka oli 55–64-vuotiaat (24 %), mutta lähes yhtä paljon oli 35–44-vuotiaita (20 %). Yleisimmät aktiviteetit vastaajien keskuudessa olivat luonnosta nauttiminen (81 % vastaajista).

Päiväkävijöiden osuus kaikista vastaajista oli 42 % ja yöpyjien 58 %. Päiväkävijät viiptyvät kansallispuiston alueella keskimäärin 4 tuntia ja yöpyjät 2,9 vuorokautta. Yleisin yöpymistapa oli oma vene, jossa yöpyi hieman yli puolet vastaajista (56 %). Toiseksi yleisin yöpymismuoto oli vuokratupa, jossa yöpyi hieman alle kolmasosa vastaajista (28 %).

Kävijät olivat suurimmaksi osin tyytyväisiä kansallispuistoon, ja kävijätyytyväisyysindeksi oli 4,4 (asteikko 1–5), joka tarkoittaa melko hyvää. Perämeren kansallispuistossa tehtiin kävijätutkimus edellisen kerran vuonna 2012 (Karlin 2013). Perämeren kansallispuiston arvosana on noussut edellisestä kävijätutkimuksesta neljä kymmenystä. Tyytyväisyys palveluihin ja rakenteiden määrään ja laatuun on noussut merkittävästi vuodesta 2012. Tästä voidaan päätellä, että alueella tehdyt uudistukset ja rakenteiden ylläpito ovat tuottaneet tulosta. Yrittäjien tuottamien palveluiden arvosana on noussut huimat 1,8 pistettä. Korkeimman arvosanan sai luonnonympäristö (4,8), jota ylistettiin myös vapaassa palautteessa.

Kävijätutkimuksessa kansallispuistolle määriteltiin lähialue, jolloin voitiin laskea lähialueelle kohdistuvat paikallistaloudelliset vaikutukset ja selvittää, kuinka suuri osa kansallispuiston vierailijoista tulee lähialueen kunnista. Perämeren kansallispuiston lähialueeksi määriteltiin lähikunnat: Kemi, Keminmaa, Simo ja Tornio. Perämeren kansallispuiston kävijöiden rahankäytön

paikallistaloudelliset kokonaisvaikutukset olivat 356 509 euroa ja työllisyysvaikutukset 3 henkilötyövuotta.

Perämeren kansallispuiston, Perämeren saarten ja Röytän Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma laadittiin vuonna 2009. Vuosina 2012–2019 on tehty useita hoitotoimenpiteitä perinnemaisemien ja kulttuuriperintökohteiden ylläpitämiseksi ja virkistyskäytön parantamiseksi. Perämeren kansallispuistossa on suoritettu luonnonhoitotöitä umpeenkasvaneiden perinnemaisemien ennallistamiseksi. Inakarissa ja Pensaskarissa on poistettu katajakasvustoja, ja vuonna 2019 Pensaskarissa aloitettiin lammaslaidunnus saaren perinnemaisemien ylläpitämiseksi. Kesällä 2019 Pensaskarissa aloitettiin suositut lammaspaimenviikot. Luonnon kokeminen ja näkeminen on yhä tärkeämpää matkailijoille. Virkistysmotiiveissa luonnon kokeminen ja maisemien tärkeys on noussut vuodesta 2012, ja ne ovat tärkeimmät motiivit kävijöille vuonna 2019.

Kävijöiden rahankäyttö ja sen paikallistaloudelliset vaikutukset

Vastaajat arvioivat kuluttaneensa matkallaan Perämerellä tai sen lähialueella keskimäärin 68 €. Majoittujat kuluttivat 85 €, kun taas päiväkävijät kuluttivat 30 € käyntiä kohden. Eniten rahaa käytettiin majoittumiseen, joka kattoi 34 % tulovaikutuksista. Paikallisliikenne kattoi 21 % ja ohjelmalvelut 18 % tulovaikutuksista. Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset sekä kahvila ja ravintola kattoivat molemmat 10 % tulovaikutuksista. Huoltamo-ostosten vaikutus oli 1 % ja muiden menojen vaikutus 5 %.

Majoittujat toivat alueelle noin neljä kertaa enemmän tuloja kuin päiväkävijät. Päiväkävijöiden tulovaikutukset olivat 69 466 € ja työllisyysvaikutukset yksi henkilötyövuosi ja majoittujien 299 126 € ja 3 henkilötyövuotta.

Tutkimusalue	Perämeren kansallispuisto
Käyntimäärä	6 530 (v.2019)
Kävijätutkimus	Perämeren kansallispuiston kävijätutkimus 2019
Alueluokitus	taajama / tiheä asutus
Kokonaistulovaikutus	440 886 €
Kokonaistyöll. vaikutus	4 htv
Tulovaikutukset, kun puisto tärkein kohde	273 178 €
Työllisyysvaikutukset, kun puisto tärkein kohde	2 htv
Kotimaisten matkailijoiden kulutus keskimäärin	103 €
Ulkomaisten matkailijoiden kulutus keskimäärin	
Paikallisten kävijöiden kulutus keskimäärin	28 €

Käynnin terveys- ja hyvinvointivaikutukset

Vastaajista 88 % oli täysin tai jonkin verran samaa mieltä siitä, että heidän sosiaalinen hyvinvointinsa lisääntyi käynnin aikana. Psykkinen hyvinvointi lisääntyi 95 %:lla vastaajista ja fyysinen hyvinvointi 76 %:lla vastaajista.

Talkoot

Kävijätutkimukseen lisättiin yksi aluekohtainen kysymys, jossa tiedusteltiin vastaajien halukkuutta osallistua talkoisiin kansallispuistossa luonnonhoidon ja/tai palveluvarustuksen hyväksi. Vastaajista 76 % oli valmis osallistumaan talkoisiin.

Vapaaehtoiset palautteet

Kehut koskivat useimmiten Perämeren luontoa, saunaa ja auttavaisia ihmisiä, erityisesti venetaksia. Selkä-Sarven ja Pensaskarin lampaat ilahduttivat ihmisiä.

Luonnonhoitotyöt peilattuna kävijätutkimusten tuloksiin

Rannikko-LIFE -hankkeen aikana Saaristomerellä ja Perämerellä tehtyt luonnonhoitotyöt kuten niitot ja laidunnus tukevat erinomaisesti kansallispuistoissa kävijöiden luonnon kokemisen arvoa. Esimerkiksi Perämeren kävijäkyselyssä todettiin, että verrattuna aiemmin tehtyyn kävijäkyselyyn luonnon kokeminen ja näkeminen on yhä tärkeämpää matkailijoille. Virkistysmotiiveissa luonnon kokeminen ja maisemien tärkeys on noussut vuodesta 2012, ja ne ovat tärkeimmät motiivit kävijöille vuonna 2019. Yleisimmät aktiviteetit vastaajien keskuudessa olivat luonnosta nauttiminen (81 % vastaajista). Myös vapaaehtoisissa palautteissa mainittiin, että kehut koskivat useimmiten Perämeren luontoa ja lampaat ilahduttivat ihmisiä.

Rannikko-LIFE-hankeessa tehtyt luonnonhoitotyöt parantavat luonnon tilaa, mutta samalla parantavat alueen viihtyvyyttä. Tehdyillä luonnonhoitotoilla on siten suoraan tai ainakin epäsuorasti vaikutusta tuloihin ja työllisyyteen. Saaristomeren kävijätutkimuksessa suosituimmat ulkoilu- ja luontoharrastukset vastaajien keskuudessa Saaristomerens kansallispuistossa olivat luonnosta nauttiminen, maiseman katselu, kävely ja luonnontarkkailu.

Saaristomerens kävijätutkimuksen tulokset ovat pääosaltaan samansuuntaisia viisi vuotta sitten tehdyn kävijätutkimuksen (Heinonen 2016) tulosten kanssa. Saaristomerens kansallispuiston kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus on kasvanut vuodesta 2014 vuoteen 2019 5,4 miljoonasta eurosta 7,0 miljoonaan euroon. Kävijöiden käyntien kokonaistyöllisyysvaikutus on kasvanut 53:sta 59 henkilötyövuoteen.

Tehdyillä luonnonhoitotoilla on myös ainakin epäsuora yhteys kävijöiden psyykkiseen hyvinvointiin. Melkein voidaan kuvailla, että parannettu luonnon tila parantaa samalla ihmisen mielentilaa. Saaristomerens kävijätutkimuksessa vastaajista 95 %:n mukaan heidän psyykkinen hyvinvointinsa lisääntyi käynnillä, ja psyykkisen hyvinvointivaikutuksen arviointi sai vastauksissa keskiarvon 4,60 asteikolla 1–5. Perämerens kävijätutkimuksessa psyykkinen hyvinvointi lisääntyi 95 %:lla vastaajista.

Talkooleirien ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset hyödyt

Talkootyöt ovat isossa osassa Saaristomerellä, jossa vapaaehtoisella talkootyöllä on suuri merkitys perinnemaisemien niittotöissä ja lehdesniittyjen haravoinneissa. Lisäksi Perämerens kävijätutkimuksen vastaajista 76 % oli valmis osallistumaan talkoisiin.

Rannikko-LIFE- hankkeen aikana talkooleirien ekologiset, sosiaaliset että taloudelliset hyödyt tulivat esille seuraavasti. Yli 650 talkoolaista osallistui kunnostuksiin 52 talkooleirillä, mikä osaltaan kasvatti ympäristötietoisuutta, vapaaehtoisten osaamista luonnonhoitotöihin ja samalla saatiin tehtyä

vaikuttavaa luonnonsuojelutyötä. Vapaaehtoisten yli 8500 tekemää henkilötyöpäivää olivat tärkeässä osassa hankkeen kohteiden luonnontilan parantamisessa. Talkooleirit tarjosivat itse elinympäristön luonnonhoitotyön lisäksi erinomaisen mahdollisuuden ympäristökasvatukseen ja tietoisuuden lisäämiseen osallistujille ja medialle. Hankkeen aikana pidettiin yleensä mediapäivä pitkillä leireillä ja saimme hyvää julkisuutta talkooleireistä.

Talkooleirit ovat kustannustehokas tapa tehdä luonnonhoitotöitä. Talkooleirityöllä voidaan tehdä luonnonhoitotyötä paikoissa, jonne esimerkiksi koneella ei pääse. Vapaaehtoisten manuaalisesti ja huolellisesti tekemä ennallistaminen on oikea tapa sellaisilla kohteilla, joissa ennallistaminen voi vaatia paljon monimutkaisempaa ja varovaisempaa otetta elinympäristön ja lajien kannalta kuin moottoroitu ennallistaminen.

3. Talous- ja työllisyysvaikutukset

Rannikko-LIFE -hanke työllisti Suomessa suoraan sekä välillisesti. Hankkeen aikana Metsähallituksen Luontopalveluissa sekä hankkeen kumppaniorganisaatioissa palkallista työtä teki yli 240 henkilöä noin 3,7 miljoonan euron palkkatulon edestä. Luonnonhoitotyöt vaativat monipuolista osaamista. Esimerkiksi projektiin valittujen arvokkaiden luonnonsuojelualueiden lajien ja luontotyyppien kartoitusta, työkohteiden ennallistamistöiden suunnittelua ja varsinaisen työvaiheen toteutuksen valvontaa sekä kohdekohtaista seuranta, jolla varmistetaan toimenpiteiden onnistuminen.

Suomessa hankittiin ostopalveluita 2,3 miljoonan euron edestä. Ostopalveluihin sisältyi luonnonhoitotöitä (esim. koneurakointi, metsurityöt, raivaukset, kulotukset, laji-inventoinnit). Ostopalveluiden kautta toteutetuilla luonnonhoitotöillä on luonnonsuojeluarvojen, ja monimuotoisuuden paranemisen lisäksi ollut hyvinkin merkittävä työllistävä vaikutus, koska työlajit vaativat konevoiman lisäksi osaavia ihmisiä. Samalla yrittäjien osaaminen vaativiin luonnonhoitotöihin on kehittynyt ja panostaminen työntekijöiden osaamiseen on mahdollistunut. Projektissa hankittujen ostopalveluiden myötä urakoitsijoilla on paremmat edellytykset investoida erityisesti luonnonsuojelutöissä tarvittaviin koneisiin ja laitteisiin.

Lisäksi majoitus- ja ravitsemuspalveluita sekä venekuljetuspalveluita ostettiin hankkeen aikana paikallisilta yrittäjiltä. Projektilla oli suotuisa vaikutus mainittujen palveluiden säilymiseen jatkossakin.

Ilman paikallisia palveluita etenkin haastavissa Saaristomeren ja Merenkurkun kohteissa luonnonhoitotöiden toteuttaminen olisi merkittävästi vaikeampaa. Tämä osaltaan vahvistaa rannikkoalueiden elinvoimaisuutta ja siten luo suotuisat edellytykset luonnonhoitotöiden toteuttamiselle myös tulevaisuudessa.

4. Ympäristötuet hankkeessa kunnostetuilla perinnebiotoopeilla

Laiduneläinten omistajat tekevät tärkeää työtä luonnon monimuotoisuuden ja maiseman hyväksi. Yli 95 % suojelualueiden perinnebiotoopeista toimii lehmien, lampaiden tai hevosten kesälaitumina. Metsähallitus tekee valtion mailla vuokrasopimuksen laidunalueen käytöstä eläinten omistajan kanssa. Viljelijät ja rekisteröityneet yhdistykset voivat hakea korvausta hoitamansa kohteen kunnostuksen ja vuosittaisen hoidon kustannuksiin maatalouden ympäristökorvausjärjestelmästä. Merkittävin perinnebiotooppien säilyttämistä tukeva rahoitusmuoto on Euroopan Unionista tuleva maatalouden ympäristökorvausjärjestelmään kuuluva 5-vuotinen maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimus.

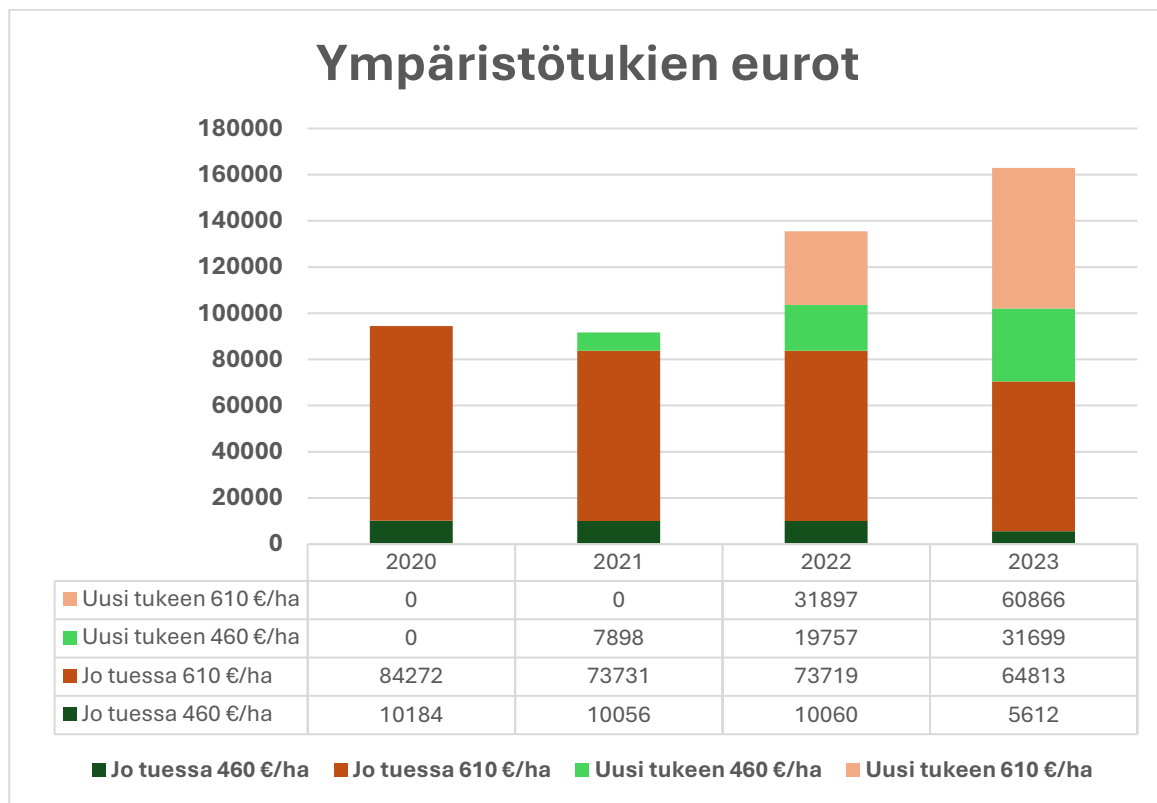
Rannikko-LIFE -hankkeen aikana kunnostettiin perinnebiotooppeja yli 750 hehtaarilla Suomessa. Perinnebiotoopit eli perinneympäristöt ovat osa voimakkaasti uhanalaistunutta luontoamme. Perinnebiotooppeihin kuuluvat niityt tarvitsevat jatkuvaa hoitoa, jotta niiden umpeenkasvu voidaan estää.

Perinnebiotoopit eli kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet ovat perinteisen karjatalouden muovaamia, yleensä runsaslajisia elinympäristöjä, jotka ovat tuottaneet karjan tarvitseman talvirehun tai olleet laitumina. Perinnebiotooppien perinteinen hoito on pääasiassa ollut niittoa, laidunnusta tai heinäkorjuun jälkeistä laidunnusta. Lisäksi hoitomenetelminä ovat olleet muun muassa puuston harventaminen, tulvittaminen, ei-toivotun kasvillisuuden poistaminen, kevätsiivous sekä kulotus. Laitumia ja niittoniittyjä ei ole lannoitettu, muokattu tai kylvetty. Hoidon loppuminen tai perinteisistä hoitomenetelmistä luopuminen merkitsee perinnebiotoopeille luontotyypin oleellista muuttumista, lajiston köyhtymistä ja usein myös luontotyypin vähitellen tapahtuvaa häviämistä umpeenkasvun myötä.

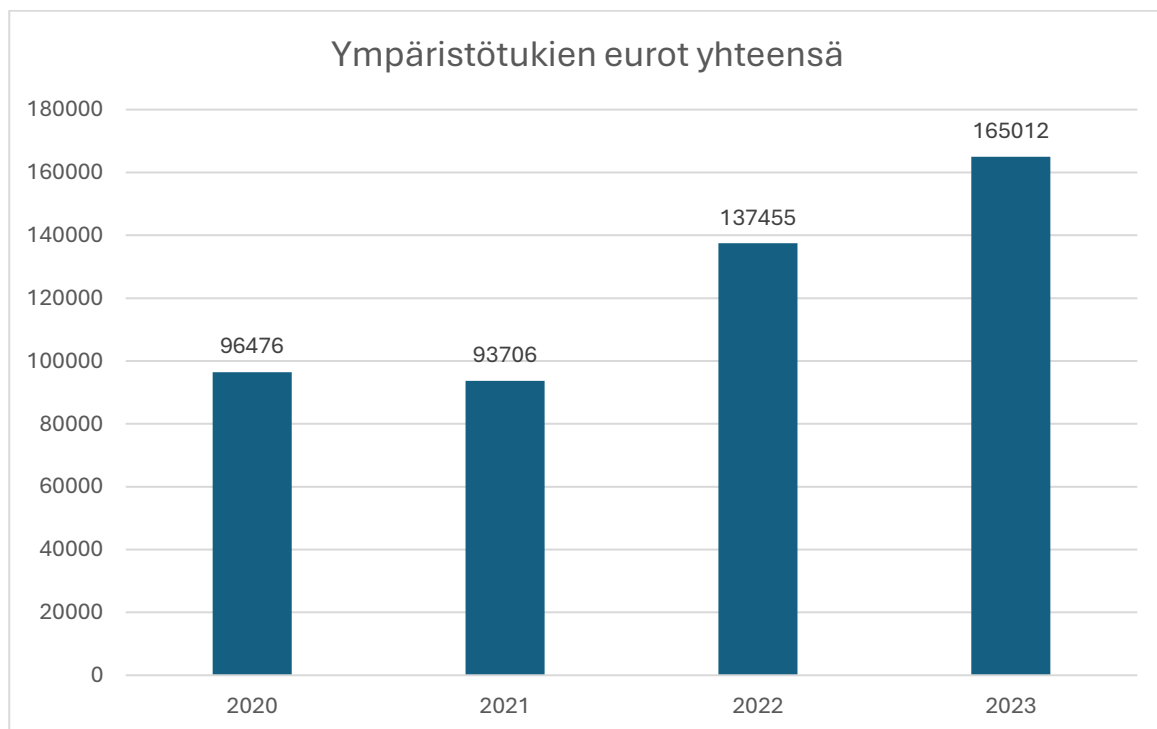
Rannikko-LIFE-hankkeessa perinnebiotooppien hoitoa toteutettiin esim. niittämällä, raivaamalla, kulottamalla ja laiduntamalla. Hankkeen alussa projektiin kuuluvissa kohteissa laidunpinta-alaa oli käytössä 160 ha, joille projektin aikana toteutettiin erilaisia kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä. Kokonaan uusia laidunkäyttöön otettuja perinnebiotooppeja ennallistettiin projektin aikana 178,5 ha.

Tässä tarkastelussa on huomioitu maksetut ympäristötuet laidunhehtaareilta vuosina 2020–2023. Vuosina 2020–2023 maksettiin yhteensä 492 649 euroa ympäristötukea Rannikko-LIFE -hankkeessa kunnostetuissa ja laidunkäytössä olleille alueille. Vuoden 2024 ympäristötuen piirissä olleiden peltolohkojen tiedot eivät olleet vielä päivittyneet valtakunnalliseen järjestelmään maaliskuussa 2025. Vuoden 2024 maksettavien ympäristötukien määräksi voidaan arvioida olevan vähintään vuoden 2023 maksettujen ympäristötukien tasolla eli noin 160 000 euroa. Näin ollen projektiin kuuluvilla laidunalueilla maksettujen ympäristötukien määräksi kertyy yli 650 000 euroa, joka on käytännössä sama summa kuin projektia suunniteltaessa arvioitiin.

Kuvassa 1 esiteltynä ympäristötukien eurot vuosina 2020–2023, jossa on eroteltuina hankkeessa raivatut ja käyttöönotetut uudet laidunalueet ("uusi tuessa") sekä hankkeen alussa käytössä olleet ja hankkeen aikana hoitokunnostetut laidunalueet ("jo tuessa").

Kuva 1. Ympäristötukien eurot vuosina 2020–2023.

Kuva 2. Ympäristötukien eurot yhteensä vuosina 2020–2023.

5. Johtopäätökset

Rannikko-LIFE-hankkeen sosioekonomisten vaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu yleiskuvaa siitä, minkälaisia vaikutuksia luonnonhoitoon keskittyvällä hankkeella voi olla. Pääasiallinen tavoite hankkeessa oli parantaa luonnonsuojelun toteutumista Natura-alueiden 41 kohteella Suomen ja Viron rannikkoalueilla sekä saaristossa. Niin sanottuna sivutuotteena hanke on vaikuttanut myös paikallis- ja aluetalouteen, työllisyyteen sekä ihmisten hyvinvointiin.

Hankkeen toimenpiteitä on tehty mm. Saaristomeren ja Perämeren kansallispuistoissa. Rannikko-LIFE-hankkeen aikana vuonna 2020 valmistuneissa Saaristomeren ja Perämeren kansallispuistojen kävijätutkimuksissa korostui vastaajien arvostus luonnon kokemiseen ja nauttimiseen. Lisäksi kävijätutkimuksen indikaattoreiden perusteella kansallispuistojen kävijöiden kokonaisvaikutus kohdealueiden tuloihin ja työllisyyteen olivat merkittäviä:

1. Kokonaisvaikutus tuloihin olivat vuonna 2019 seuraavat: 6 952 879 € Saaristomeren kansallispuistossa ja 440 886 € Perämeren kansallispuistossa.
2. Kokonaisvaikutus työllisyyteen olivat vuonna 2019 seuraavat: 59 henkilötyövuotta Saaristomeren kansallispuistossa ja 4 henkilötyövuotta Perämeren kansallispuistossa.
3. Käyntimäärät vuonna 2019 olivat seuraavat: 72 590 käyntiä Saaristomeren kansallispuistossa ja 6 530 käyntiä Perämeren kansallispuistossa.

Rannikko-LIFE-hanke työllisti Suomessa suoraan ja välillisesti yli 240 henkilöä, tuottaen noin 3,7 miljoonan euron palkkatulot. Hankkeessa tehtiin monipuolisia luonnonhoitotöitä, kuten lajikartoituksia, ennallistamissuunnittelua ja työn toteutuksen valvontaa. Ostopalveluihin käytettiin 2,3 miljoonaa euroa, ja ne sisälsivät muun muassa koneurakointia, metsuritöitä ja kulutuksia. Tämä lisäsi työllisyyttä ja kehitti urakoitsijoiden osaamista sekä mahdollisti investointeja luonnonsuojelukalustoon. Lisäksi hankkeessa ostettiin paikallisia majoitus-, ravitsemus- ja venekuljetuspalveluita, mikä tuki alueellista elinvoimaisuutta ja helpotti työn toteutusta erityisesti haastavilla rannikkoalueilla. Rannikko-LIFE-hankkeella oli merkittäviä työllisyysvaikutuksia, ja se ei ainoastaan saavuttanut tavoitteitaan, vaan loi samalla arvokasta osaamispääomaa tulevaisuuden luonnonhoitotöihin – kartuttaen tietoa, kokemusta ja valmiuksia tehokkaaseen luonnonhoitoon myös jatkossa. Lisäksi Rannikko-LIFE-hankkeen aikana talkooleirien ekologiset, sosiaaliset että taloudelliset hyödyt tulivat esille. Yli 650 talkoolaista osallistui kunnostuksiin 52 talkooleirillä, mikä osaltaan kasvatti ympäristötietoisuutta, vapaaehtoisten osaamista luonnonhoitotöihin ja samalla saatiin tehtyä vaikuttavaa luonnonsuojelutyötä. Talkooleirityöllä voidaan tehdä luonnonhoitotyötä paikoissa, jonne esimerkiksi koneella ei pääse.

Rannikko-LIFE-hankkeessa kunnostettujen ja käyttöönotettujen laidunalueiden tulevaisuuteen vaikuttaa etenkin ympäristötukien määrä ja käytettävyys. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten jatkuvan hoidon rahoitukseen käytetyn maatalouden ympäristökorvauksen ehdot ja tukikelpoisten alueiden tulkinnot ovat kiristyneet CAP-kaudella 2023–2027. Tämä on aiheuttanut sen, että suojelualueiden laiturumista leikataan niistä laiduntajille maksettavia ympäristökorvauksia. Leikkaukset ovat paikoin suuria, ja uhkaavat monien kohteiden hoidon jatkumista.

Myös kiristyneet tulkinnat päällekkäisestä rahoituksesta aiheuttavat ongelmia, ja uhkaavat mm. parhaiten hoidettujen ja arvokkaimpien kohteiden, kuten Jungfruskärin lehdesniittyjen hoitoa.

Vesijättöalueilta vaadittavat vuokrasopimukset ovat myös osoittautuneet haasteeksi, sillä monet osakaskunnat ovat järjestäytymättömiä. Vuosina 2023 ja 2024 tehtiin uusia havaintoja suurpetojen lisääntymisestä suojelualueiden laitumien läheisyydessä. Etenkin susien aiheuttamista laiduneläinvahingoista tehtiin ilmoituksia. Mikäli susien aiheuttama uhka jatkuu, voi sillä olla iso vaikutus laiduntajien halukkuuteen viedä laiduneläimiä suojelualueille. Tämä taas johtaa siihen, että osa laidunkelpoisista alueista jää laiduntamatta.

Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten monimuotoisuuden lisääntymisen suotuisa kehityssuunta edellyttää laiduntajille kestäviä ratkaisuja ympäristökorvausten myöntämisperusteissa sekä suurpetojen uhkan vähentämiseen tähtääviä kestäviä keinoja.

6. Abstract in English

D2. Assessment of impact on local socio-economy and on the ecosystem functions in Finland

The aim of the CoastNet LIFE project was to restore important coastal and archipelagic habitats. As a result, over 1,600 hectares of these habitats were restored, including sun-lit environments, coastal meadows, herb-rich forests, and wooded pastures. Restoration of these areas improved the living conditions of e.g. the Apollo butterfly and the hermit beetle. The area managed included Finnish coastal nature from the Bothnian Bay to the Hanko Archipelago as well as the northern coast of Estonia in e.g. Tallinn and the Lahemaa National Park.

This assessment focused on the socioeconomic impacts of the project in Finland. It consisted of two parts: the first was based on visitor surveys conducted in 2019 in the Archipelago Sea and Bothnian Bay national parks. Indicators included the total impact of visitors on income and employment, as well as visitor numbers in the parks. The second part examined the project's direct and indirect economic and employment impacts. Indicators in this section included: purchased services, salary costs, number of employed personnel, and environmental subsidies granted for grazing areas. In Estonia, partner organizations conducted their own assessments of the project's socioeconomic impacts in their respective areas.

The socioeconomic impact assessment of the CoastNet LIFE project provides an overview of the kinds of effects a nature conservation-focused project can have. The primary goal of the project was to enhance the implementation of nature conservation at 41 Natura 2000 sites along the coastal and archipelago areas of Finland and Estonia. As a so-called side effect, the project also had positive impacts on local and regional economies, employment, and human well-being.

Project activities were carried out, for example, in the Archipelago Sea and Bothnian Bay National Parks. Visitor surveys conducted in 2020 during the CoastNet LIFE project highlighted the value respondents placed on experiencing and enjoying nature. Based on indicators from the surveys, the total impact of national park visitors on local income and employment in 2019 was significant:

Total income impact: €6,952,879 in the Archipelago Sea National Park and €440,886 in the Bothnian Bay National Park.

Total employment impact: 59 person-years in the Archipelago Sea National Park and 4 person-years in the Bothnian Bay National Park.

Visitor numbers in 2019: 72,590 visits to the Archipelago Sea National Park and 6,530 visits to the Bothnian Bay National Park.

The CoastNet LIFE project directly and indirectly employed over 240 people in Finland, generating approximately €3.7 million in wages. A wide range of nature management tasks were carried out, including species surveys, restoration planning, and supervision of restoration activities. Purchased external services amounted to €2.3 million and included, for example, machine contracting, forestry work, and controlled burning. These services boosted employment, enhanced contractors' expertise, and enabled investments in conservation equipment.

The project also purchased local accommodation, catering, and boat transport services, supporting regional vitality and facilitating work in challenging coastal areas. In addition, during the CoastNet LIFE project, the ecological, social, and economic benefits of volunteer camps became evident. More than 650 volunteers participated in restoration efforts across 52 camps, which helped raise environmental awareness, improved volunteers' skills in nature management, and enabled impactful conservation work. Volunteer camps make it possible to carry out nature management tasks in areas that, for example, are inaccessible to machinery.

The CoastNet LIFE project had significant employment impacts and not only achieved its goals but also created valuable knowledge capital for future nature management efforts—building expertise, experience, and capacity for effective conservation.

The future of the restored and reactivated grazing areas depends particularly on the availability and accessibility of environmental subsidies. During the 2023–2027 CAP period, the conditions for agricultural environmental compensation and the interpretation of eligible areas for traditional biotopes and natural pastures have become stricter. As a result, subsidies for grazing on protected areas have been reduced, in some cases significantly, threatening the continuation of management in many sites. Stricter interpretations of overlapping funding also pose challenges, potentially affecting the management of the most valuable and well-maintained sites, such as the wooded meadows of Jungfruskär.

Lease agreements required for waterlogged areas have also proven challenging, as many joint property units are unorganized. In 2023 and 2024, new observations were made of large carnivores breeding near grazing areas in protected zones. Reports were filed, particularly concerning damages caused by wolves. If the threat posed by wolves persists, it may significantly reduce the willingness of grazers to bring livestock to protected areas, leading to some grazeable areas being left unmanaged.

To ensure the continued positive development of biodiversity in traditional biotopes and natural pastures, sustainable solutions are needed for granting environmental subsidies and for mitigating the threat posed by large carnivores.

The project has received funding from the LIFE Programme of the European Union. The material reflects the views by the authors, and the European Commission or the CINEA is not responsible for any use that may be made of the information it contains.